

# SLANG PRAŽSKÝCH DOPRAVÁKŮ - III. vydání

## VZNIK PUBLIKACE

Prvotní námět na sestavení přehledu slangových výrazů z oblasti městské hromadné dopravy v Praze pocházel od Tomáše Běhounka, člena Kroužku přátel městské dopravy (KPMD), řidiče tramvají a později oblastního dispečera nehodového oddílu DPP. Ten v roce 1974 shromáždil a redakci KPMD předal první přehled několika desítek pražských dopravních slangových výrazů. Další práce na jeho rozšíření pak vedl tehdejší redaktor Zpravodaje KPMD František Prošek. V úvodní části spočívaly v doplnění výrazů úzkým okruhem několika zaměstnanců Dopravních podniků uvnitř i vně KPMD. Výsledkem byla pracovní tiskovina KPMD (označená T1/75), vydaná v 25 exemplářích, která sloužila jako ukázka a podklad pro širší okruh několika desítek osob, které byly postupně požádány o připomínky a doplnění. V této fázi byl námět a přístup ke zpracování předmětného tématu konzultován i s profesionálními jazykovědnými odborníky. Všechny připomínky, náměty a doplňky byly pečlivě zváženy a posloužily k vydání v té době konečné podoby – Zprávy KPMD č. 4/75 Slangové a zvláštní výrazy pražských dopraváků<sup>1</sup>, která vyšla v nákladu 80 výtisků. Tato – i když pouze interní tiskovina – vzbudila pozornost i v odborných jazykovědných kruzích. Byla recenzována M. Churavým<sup>2</sup> z Ústavu pro jazyk český ČSAV a zmíněna v jedné z již citovaných knih J. Hubáčka<sup>3</sup>, kde jsou slangové výrazy pražských dopraváků porovnávány se slangem dopraváků ostravských a hodnoceny jako slang rozvinutější a obsahově bohatší.

V následujících letech pokračovalo doplňování založené kartotéky hesel, a to zejména při kontaktu autorů s provozními pracovníky, jako příprava k dalšímu, tentokrát úplnějšímu vydání. Bylo doplněno i několik výrazů, získaných excerpce z tištěných pramenů. Posledním krokem přípravy bylo opětné vydání slovníkové části jako pracovní tiskovina KPMD (T1/81, náklad 40 výtisků), které posloužilo pro závěrečné připomínkové řízení. První knižní vydání z roku 1982<sup>4</sup> znamenalo podstatné rozšíření slovníkové části se současnou úpravou jejího formálního uspořádání. Zásadním doplňkem byla textová část, zpracovaná převážně Pavlem Adámekem, pokoušející se postihnout vývojové tendence pražského dopravního slangu a zařadit jej do dobových a jazykových souvislostí. Toto první knižní vydání bylo opět v tisku recenzováno<sup>5</sup> a je pak uvedeno i v seznamu literatury s tematikou českých slangů v další Hubáčkově publikaci.<sup>6</sup>

Již v té době začalo být autorům zřejmé, že předmětný slang se poměrně rychle vyvíjí a že proto stojí zato se mu věnovat, alespoň okrajově, i nadále. Po dalších téměř dvacet let proto jak sami oba autoři, tak i několik osob z jejich blízkého okruhu, průběžně doplňovali slovníkovou část o nové výrazy, s nimiž se při své profesní i soukromé interakci s pracovníky pražské dopravy setkávali. V roce 2000, kdy o další vydání projevil zájem DPP, byla slovníková část, tehdy již převedená do elektronické podoby, v několika exemplářích vytisknuta a rozmnožena a to jednak ve tvaru pouhého přehledu hesel, jednak jako kompletní slovník s výkladem jejich významu a dalšími poznámkami. V těchto podobách byl materiál rozdán vytipovaným osobám s požadavkem na doplnění i případné ověření. Současně byly zahájeny práce na revizi textové

<sup>1</sup> PROŠEK, František - BĚHOUNEK, Tomáš: Slangové a zvláštní výrazy pražských dopraváků. Vydal Kroužek přátel městské dopravy při KD DP Praha, 1975. [Rozmnož.]

<sup>2</sup> Naše řeč 59, 1976, s. 98.

<sup>3</sup> HUBÁČEK, Jaroslav: O českých slanzích. 2. doplněné a přepracované vydání. Nakladatelství Profil v Ostravě, 1981.

<sup>4</sup> ADÁMEK, Pavel – PROŠEK, František: Slang pražských dopraváků. Vydal Kroužek přátel městské dopravy KD DP Praha, 1982, 59 s., 250 výt.

<sup>5</sup> Tvorba – Kmen, 1985, č. 3.

<sup>6</sup> HUBÁČEK, Jaroslav: Malý slovník českých slangů. Nakladatelství Profil v Ostravě, 1988.

části. Ta byla nakonec, po zapracování a úpravě hesel po připomínkovém řízení, přepracována zcela zásadně. S takto rozšířeným obsahem a v nové grafické podobě, dokonce i s doprovodnými ilustracemi, vyšlo pak druhé vydání v roce 2001.<sup>7</sup>

Ani v dalších letech neztratili autoři kontakty s pražskou dopravou a lidmi, kteří se na jejím zajišťování podílejí. Mohli tak nadále sledovat vývoj slangu, tedy doplňovat nově vznikající výrazy, ale i upřesňovat význam a použití výrazů již známých a rovněž reflektovat proces jejich mizení z aktivní slovní zásoby. Pracovní obsah publikace tak zůstával trvale v „živé“ podobě.

V průběhu celého roku 2015 si DPP připomínal 140 let od zahájení provozu městské hromadné dopravy v Praze. K této příležitosti byly na začátku roku zprovozněny webové stránky [www.mhd140.cz](http://www.mhd140.cz), na kterých byl zveřejněn slovník slangových výrazů v rozsahu již zmíněného druhého vydání z roku 2001. Současně na webových stránkách Dopravního podniku, facebooku, v podnikovém časopise DP-KONTAKT, na podnikovém intranetu a v deníku Metro byla zveřejněna výzva k aktivním dopravákům, ale i cestujícím, k sdělení případných připomínek a zaslání nových, dosud neobsažených výrazů. Sběr příspěvků probíhal na speciálně vytvořené e-mailové adrese do konce března 2015.

Výsledkem byla reakce značného počtu přispívatelů, která přinesla mnoho desítek nových, dosud do slovníku nezařazených výrazů. Zde je nutné zmínit, že v tomto případě se poprvé jednalo o pouze jednostranný korespondenční kontakt s přispívateli, kdy nebylo možné zkoumat například skutečný rozsah rozšíření uváděných výrazů. Proto zde bylo nutné k jejich výběru a zapracování přistoupit s větší mírou subjektivismu, než tomu bylo v případech osobního kontaktu. V některých příspěvcích se totiž objevily výrazy, které pravděpodobně nesplňují požadavek na charakteristiku profesní mluvy v plném rozsahu srozumitelnosti určitého (širšího) okruhu uživatelů, ale mají charakter spíše individuální či rozsahem velmi omezené skupinové jazykové hravosti. Takové výrazy zařazeny nebyly, přičemž oprávněnost tohoto „opatrného“ přístupu může teprve následně potvrdit či vyvrátit další jazykový vývoj<sup>8</sup>. Přes tuto okolnost přinesl uvedený proces další obohacení slovníku o významné množství výrazů. Poněkud překvapivě jejich poměrně vysoký podíl tvoří výrazy, které jsou používány již delší dobu, ale pro předcházející vydání nebyly zachyceny. Zároveň bylo však potvrzeno, že od doby druhého vydání nenastaly skutečnosti, které by vyžadovaly zásadnější revizi textové části.

Spolu s průběžně doplněnými výrazy je v takto revidované podobě veřejnosti předkládána další verze Slangu pražských dopraváků, tentokrát nevycházející v podobě tištěné, ale pouze elektronické, kterou by tak bylo možné moderně označit jako Slang 3.0.

Na úplný závěr je třeba alespoň jmeny připomenout osoby, které v některém období (resp. do v závorce uvedeného vydání) svými příspěvky výrazněji přispěli k rozšíření obsahu slovníkové části.

Ing. František Balcárek (1), Ing. Richard Baxa (2), Tomáš Běhounek (1), Ing. Jiří Beneš (3), Ing. Karel Beneš (1), Bohuslav Bohuněk (3), Jaroslav Bureš (1), Ing. Jiří Cimrhakl (1, 2), Ing. Jan Císovský (1, 2), JUDr. Jan Čech (2 a průběžně), Jiří Čermák (1, 2), Josef Černý (1), Jiří Doubrava (1), Otakar Drozda (1), Karel Dušánek (1), Antonín Dvořák (2), Tomáš Dvořák (1), Ing. Pavel Flajšhans (1), Mgr. Pavel Fojtík (1 a průběžně), Jan Galla (1), Stanislav Gibson (3), Ivan Havlínek (1), Jaromír Hozák (1), Miloslav Kadlec (3), Klára Kočková (3), Vítězslav Korb (1), Danik Koželuh (3), Ing. Jiří Kratochvíl (1), Alexandr Kučera (3), Václav Kudrna (3), Lubomír Kysela (2), Pavel Lankaš (3), Boleslav Láska (2), Stanislav Linert (1), Mgr. Martin Lutr (3), Pavel Macků (3), Ing. Ivo Mahel (1), Petr Majzner (1), Jindřich Malý (1), Ing. Jaroslav

<sup>7</sup> ADÁMEK, Pavel – PROŠEK, František: Slang pražských dopraváků. 2. vyd. Vydal Dopravní podnik hl. m. Prahy, a. s., 2001, 56 s., 2500 výt.

<sup>8</sup> Některé z těchto případů jsou komentovány v kapitole Zajímavé okruhy slangismů do slovníku nezařazené.

Mareš, CSc. (1), Petr Michálek (3), Josef Mrštík (1, 2), Jiří Nováček (3), Jaroslav Patočka (1), Pfeifer (3), Ing. Vladimír Plecítý (1), Ing. Jindřich Prior (1), prof. PhDr. František Prošek, CSc. (1), Tomáš Prousek (3), Danuše Pucholtová (3), Václav Radoň (2), Josef Rašpíčka (1), Michal Režný (2), Miroslav Rokyta (1, 2), František Rychlý (2), Ing. Ladislav Řeháček (1), Václav Sedlák (3), Ing. Josef Skalička (1), Bc. František Sklenička (3), Ing. Jan Slavík (1), Ing. Miroslava Staňková (2), Ing. Jaromír Stejskal (1), Vasil Stibral (1), Ing. Jan Šurovský, Ph. D. (2, 3), Václav Tábořík (1), Jiří Terš (1), Jan Tošovský (1, 3), Ing. Jan Vegner (1, 2, 3), Ing. Petr Vychodil (2) a kolektivně redakce internetového zpravodaje CITYTRANS CZ (3).

Autoři všem jmenovaným upřímně děkují, a současně se omlouvají těm, které případně nechtěně opomenuli.